

LAVIČKA VÁCLAVA HAVLA

MIESTO NA STRETNUTIE A DIALÓG:
CESTA K DEMOKRACII A JEDNOTE

Portrét Václava Havla
Portrét dramatika a českého prezidenta Václava Havla, Praha,
Česká republika, 2005. (Photo by Chris Felver/Getty Images)
Copyright © Getty Images

Lavička Václava Havla
Miesto na stretnutie a dialóg:
cesta k demokracii a jednote

Vytlačil Európsky parlament
Luxemburg, Európsky parlament © Európska únia, 2022
Referenčné číslo: L024253

Pre mnohých Európanov vrátane mňa je Václav Havel symbolom vytrvalosti, jednoty a víťazstva demokracie. Prvý prezident Československa po páde komunistickej diktatúry v roku 1989 zasvätil svoj život spájaniu ľudí a podpore otvorenosti a dialógu, čím sa výrazne podieľal na formovaní dnešnej podoby Európy. Tieto hodnoty sú pre nás kľúčové ako pre jednotlivcov i Európanov: práve preto je toto miesto, určené na stretnutia, rozhovory a medziľudský kontakt, praktické a krásne zároveň. Umožňuje nám skutočne príznačným spôsobom uctiť si Havlovo dielo a odkaz.

Táto Havlova lavička nie je prvou, ktorá láka okoloidúcich, aby si na chvíľu posedeli a podebatovali. Jedna takáto lavička bola slávnostne odhalená už v roku 2021 pred budovou Európskeho parlamentu v Bruseli. Ohlas na ňu bol taký pozitívny, že sme sa rozhodli vytvoriť v júni 2022 takéto jedinečné miesto aj v záhrade Domu Jeana Monneta. Napokon, kde inde viesť dialóg, ak nie v dome jedného zo zakladateľov Európy?

Na tomto mieste sa návštevníci stávajú súčasťou akejsi siete rozhovorov a diskusií, ktoré dnes prebiehajú po celom svete a sú inšpirované Havlovým dielom. Od umiestnenia prvej Lavičky Václava Havla v roku 2013 v USA boli ďalšie inštalované už vo viac ako 45 krajinách sveta, od portugalského Lisabonu až po čilskú Limu. Všade sa stali miestom stretnutia a dialógu. Architekt Bořek Šípek, autor podoby lavičky a blízky Havlov priateľ, na adresu projektu uviedol: „Šťastní sme vtedy, keď spolu komunikujeme.“

Pozývam vás, aby ste si na tomto pokojnom mieste na chvíľu oddýchli, priamo pod lipou, ktorá je tradičným symbolom Československa. Aby ste venovali spomienku Havlovi a zamysleli sa nad jeho dielom a možno sa aj s niekým pustili do rozhovoru. Posledné slovo patrí samotnému Václavovi Havlovi. Po vonkajšom obvode stola je vyrytý jeho výrok: „Pravda a láska musia zvíťaziť nad ľžou a nenávisťou.“

Roberta Metsolová
predsedníčka Európskeho parlamentu

VÁCLAV HAVEL

DISIDENT, VIZIONÁR, EURÓPAN

Meno Václav Havel má pre mnohých ľudí v rôznych častiach Európy zvláštny význam. Havel bol žiarivým príkladom boja za demokraciu v Európe v období rozpadu ZSSR. Zároveň bol aj dramatikom, filozofom, disidentom, politikom a hlavou štátu.

Havel: rané roky

Václav Havel sa narodil 5. októbra 1936 v Prahe v bývalom Československu do intelektuálnej meštianskej rodiny. Jeho bezstarostné rané roky sa náhle skončili po nástupe komunistov k moci v roku 1948. Komunisti zhabali jeho rodičom všetok majetok a profesionálne i spoločensky ich odsunuli na perifériu. V atmosfére boja nového režimu proti „buržoázii“ bol Havel označený za „triedneho nepriateľa“, v dôsledku čoho nemohol ísť študovať literatúru na univerzite. Nenechal sa však odradiť: zatiaľ čo cez deň pracoval v továrni, večer študoval na pražskej Vysokej škole technickej, kde napokon získal titul z ekonómie.

Havel – dramatik

Začiatkom 60. rokov, v období uvoľnenia politického tlaku v spoločnosti, začal Havel pracovať v divadle ako kulisár a osvetľovač. Začal písať a režírovať vlastné divadelné hry, v ktorých dômyselným skúmaním absurdného a kafkovského poňatia ľudskej identity propagoval demokratické ideály. Divadlo a politika nemali u Havla od seba nikdy ďaleko. Ako dramatika ho výrazne ovplyvnili hry Samuela Becketta a Eugèna Ionesca. Vo svojich hrách odhaľoval prostredníctvom jazyka mechanizmy politickej dominancie a manipulácie a analyzoval dôvody na odpor i prostriedky naň.

Postupne si Havel začal budovať meno ako divadelný producent. Čím lepšie bolo jeho renomé medzi inteligenciou, tým viac priťahovali jeho hry pozornosť cenzorov režimu, až kým boli jeho diela v roku 1971 zakázané. Po potlačení demokratizačného procesu počas Pražskej jari v roku 1968 a vpáde vojsk Varšavskej zmluvy do Československa však jeho aktivity oponenta režimu nadobudli nový politický rozmer.

Havel – intelektuál

Havel vynikal rozhodnosťou a schopnosťou stáť si za svojím presvedčením: namiesto toho, aby utiekol z vlasti, stal sa disidentom, ktorý odkrýval kritickú situáciu v spoločnosti a prstom poukazoval na politický režim. Čoskoro sa stal známym aktivistom, ktorý sa angažoval v boji za ľudské práva. Výrazne sa podieľal na vypracovaní vyhlásenia Charty 77 z roku 1977 a spolu s filozofom Janom Patočkom bol jedným z hlavných hovorcov tejto organizácie. Vo vyhlásení Havel upozornil vedúcich komunistických predstaviteľov na ich povinnosti v oblasti ľudských práv – práve tie povinnosti, ktoré porušovali útlakom a „normalizáciou“ československej spoločnosti. Signatári vyhlásenia nenapádali ideológiu režimu. Namiesto toho požadovali dodržiavanie ľudských práv v súlade s Dohovorom OSN a helsinskými dohodami o bezpečnosti a spolupráci v Európe, ku ktorým sa ČSSR zaviazala svojím podpisom v roku 1975. Reakcia režimu na seba nenechala dlho čakať a Havel sa za svoj prejav nesúhlasu ocitol na niekoľko rokov vo väzení. Svojimi politickými spismi si Václav Havel postupne získal uznanie v celej Európe ako výnimočný pozorovateľ a politický mysliteľ svojej doby. Jeho skúsenosť s totalitarizmom v strednej Európe ho viedla k tomu, aby sa v širších súvislostiach zamýšľal nad povahou a logikou moci v moderných spoločnostiach, prostriedkami odporu proti diktatúre a etickými a občianskymi základmi politického občianstva. Havel sa na totalitný režim pozeral novými očami, pričom rozvinul etické a existenciálne chápanie politického záväzku. Navrhol rámec, v ktorom odpor v občianskej spoločnosti tvoril základ politiky a verejného demokratického priestoru. Jeho úvahy o výzvach, ktorým čelí Európa, ho viedli k tomu, aby kontinent vnímal kdesi na pomedzí civilizácie a inštitúcie.

Havel – disident

Postupne sa Václav Havel stal uznávanou politickou osobnosťou. Jeho boj za demokraciu dodal československému ľudu odvalu. V roku 1989 sa stal jedným z lídrov hnutia Občianske fórum, ktoré spájalo disidentov a demokratických mysliteľov. Havlova prítomnosť a jeho vystúpenia počas hromadných demonstrácií začali priťahovať čoraz väčšie davu ľudí. Stal sa jednou z kľúčových postáv Nežnej revolúcie – nenásilného hnutia, ktoré vyústilo do pádu komunistického režimu v decembri 1989.

Obyvatelia Československa a medzinárodní pozorovatelia vnímali Havla, ktorého bolo možné politicky len ťažko niekam zaradiť, za „kráľa-filozofa“ – disidenta a zároveň intelektuála, ktorý zložil skúšku moci a ktorý dá demokracii novú tvár a nastolí nový európsky poriadok. V decembri 1989 bol Havel jednohlasne zvolený za prezidenta Československej republiky. Táto udalosť bola zlomovým bodom v politickej histórii krajiny.

Havel – politik

V júli 1992 však Havel z prezidentskej funkcie odstúpil pre nesúhlas s rozdelením Československa. Jeho stiahnutie z politického života však netrvalo dlho a v januári 1993 bol zvolený za prezidenta samostatnej Českej republiky. V zahraničí sa tešil obrovskej popularite. V rokoch 1994, 2000 a 2009 Havel predniesol príhovor pred poslancami Európskeho parlamentu. Zdôrazňoval potrebu posilňovať európske hodnoty a vyzýval EÚ, aby sa otvorila krajinám strednej a východnej Európy a rozšírila svoju identitu o etický rozmer.

Počas svojho funkčného obdobia Havel dohliadal na proces demokratizácie svojej krajiny, jej hospodársku transformáciu a vstup do NATO v roku 1999. Bol presvedčený, že Európa by nemala zabúdať na svoj civilizačný odkaz a hodnoty, ktoré tvoria základ európskeho projektu. Ten pre neho znamenal oveľa viac než len jednotný trh a spoločné právne či technické normy. Havel bol tiež jedným z prvých európskych štátnikov, ktorí sa zasadzovali za prijatie európskej ústavy. Podlomené zdravie ho vo februári 2003 donútilo zanechať úrad, no nie bez toho, aby sa aktívne podieľal na pripravách svojej krajiny na členstvo v EÚ v nasledujúcom roku.

V tomto období získal viaceré literárne a umelecké vyznamenania a pocty za politickú angažovanosť vo svojej rodnej krajine. Jeho meno sa spája aj s približne 40 čestnými doktorátmi, ktoré mu udelili univerzity po celom svete. Václav Havel zomrel 18. decembra 2011 v Prahe.

V júli 2017 pomenoval Európsky parlament po Václavovi Havlovi jednu zo svojich budov v Štrasburgu ako prejav uznania za jeho neúnavný boj za ľudské práva, demokraciu a zmierenú Európu.

Prejav Václava Havla v Európskom parlamente

8. MARCA 1994

Prejav prezidenta
Českej republiky Václava Havla
8. marca 1994

Pán predseda, pani poslankyne a páni poslanci, príležitosť prehovorit na pôde Európskeho parlamentu, za ktorú som vám veľmi vďačný a ktorú si hlboko vážim, nemôžem dosť dobre využiť inak, než tak, že sa pokúsím odpovedať na tri otázky. Po prvé, prečo sa Česká republika, ktorú tu zastupujem, uchádza o členstvo v Európskej únii? Po druhé, prečo je v záujme celej Európy, aby sa Európska únia rozširovala? A po tretie, pred aké všeobecnejšie úlohy stavia Európsku úniu podľa môjho názoru dnešná doba?

Je pravda, že Európa je kontinentom, ktorý je neobyčajne členitý, rozmanitý a mnohotvárný z geografického, národnostného, kultúrneho, hospodárskeho i politického hľadiska. Zároveň však všetky jeho časti svojím osudom sú a aj vždy boli tak hlboko vzájomne prepojené, že o tomto svetadielne môžeme právom hovoriť ako o jednej, i keď zložito štruktúrovanej politickej entite. Nech sa totiž v ktorejkoľvek oblasti ľudského konania kdekoľvek v Európe dialo čokoľvek významnejšie, vždy to malo priame či nepriame dôsledky pre náš kontinent ako celok. Dejiny Európy sú tak vlastne dejinami neustáleho hľadania a pretvárania jej vnútornej štruktúry a systémov vzťahov medzi jej jednotlivými časťami. A ak dnes hovoríme o jedinej európskej civilizácii alebo o spoločných európskych civilizačných hodnotách, dejinách, tradíciách a osude, potom hovoríme skôr o plode tejto európskej integrity než o jej príčine.

Európa mala preto od nepamäti aj niečo, čo by sa dalo nazvať jej vnútorným poriadkom a čo spočívalo v určitom systéme politických vzťahov, ktoré ju obopínali a ktoré sa pokúšali jej prirodzenú prepojenosť tak či onak inštitucionalizovať. Tento európsky poriadok však vznikol väčšinou násilne. Tí mocnejší ho jednoducho vnucovali tým menej mocným, pričom nekonečný sled európskych vojen možno okrem iného chápať aj ako prejav neustálej snahy daný stav meniť a jeden poriadok nahrádzať iným. Od antického rímskeho impéria cez Svätú ríšu rímsku až po mocenské systémy vytvorené Viedenským kongresom, Versaillskou zmluvou či neskôr Jaltskou konferenciou: to všetko boli len rôzne historické pokusy stanoviť pre európske spoložitie určité pravidlá hry. Tisíckrát v dejinách bola Európa rôzne zjednocovaná či naopak rozdeľovaná, tisíckrát si v nej jedni podmaňovali druhých

a jedni druhým vnucovali svoju verziu európskej civilizovanosti i sebe vyhovujúce politické vzťahy, tisíckrát bola dramaticky hľadaná, nachádzaná, menená a borená jej vnútorná rovnováha. A tisíckrát sa mohol Francúz, Švéd, Nemec alebo Čech starať iba sám o seba, no i tak jeho konanie svojim významom a dôsledkami vždy znova zasahovalo aj tých ostatných.

Myšlienka Európskej únie teda podľa môjho názoru nespadla len tak z neba a nezrodila sa ani v laboratóriu politických teoretikov či na rysovej doske politických inžinierov, ale celkom prirodzene vyrástla z pochopenia tejto európskej integrity ako osudového faktu a z úsilia mnohých generácií Európanov premietnuť ju do určitého nadnárodného európskeho usporiadania.

Sme síce každý iný, ale sme na jednej lodi. O svoje miesto a spôsob koexistencie na tejto lodi sa môžeme biť, ale môžeme sa na tom aj pokojne dohodnúť. Európsku úniu chápem ako veľkorysý pokus zvoliť si druhú z týchto možností a nastoliť v Európe vlastne po prvý raz v jej dejinách taký poriadok, ktorý by vychádzal zo slobodnej vôle všetkých a bol by založený na ich vzájomnej dohode a spoločnej túžbe po mieri a spolupráci. Skutočne stabilný a pevný poriadok, nezaložený iba na vojenských či politických zmluvách, ktoré môže ktokoľvek kedykoľvek porušiť či nedodržať, ale na tak úzkej spolupráci európskych národov a občanov, ktorá by zo samotnej svojej podstaty možnosť nových konfliktov obmedzovala, ak nie priamo vylučovala. Nie je to len sen. Od konca druhej svetovej vojny nás bude čoskoro deliť polovica storočia, počas ktorej celá Západná Európa úspešne čelila hrozbe rôznych možných konfliktov práve tým, že krok za krokom vytrvalo budovala takýto integrujúci systém.

Už len to je dostatočným dôkazom toho, že tento historicky najmladší typ európskeho poriadku nie je – či nemusí byť – čírou utópiou, ale že aj môže reálne fungovať.

Európsku úniu nechápem ako nejaký monštruózny nadštát, v ktorom by sa mala postupne rozplynúť svojbytnosť všetkých nesmierne rozmanitých súčastí Európy, národov, štátov, etník, kultúr či regiónov. Naopak, chápem ju ako systematické vytváranie priestoru, ktorý rôznym svojbytným súčastiam Európy umožňuje rozvíjať sa slobodne a svojím spôsobom v prostredí trvalého bezpečia a spolupráce výhodnej pre všetky a založenej na princípoch demokracie, rešpektu k ľudským právam, občianskej spoločnosti a otvoreného trhového hospodárstva.

„České zeme“ ležia v samotnom strede Európy. Niekedy sa dokonca cítia byť priamo v jej srdci, a preto boli vždy obzvlášť exponovaným miestom, ktorému sa nevyhol žiadny európsky konflikt, ba dokonca sa v ňom mnohé európske konflikty začínali či naopak končili. Skrátka, vždy sme boli – podobne ako niektoré ďalšie stredoeurópske krajiny – dramatickou križovatkou všetkých možných európskych duchovných prúdov a geopolitických záujmov. Preto osobitne citlivo vnímame skutočnosť, že všetko, čo sa deje v Európe, sa nás bytostne týka, a že naopak všetko, čo sa deje s nami, sa bytostne týka celej Európy. Sme jednoducho jedným z obzvlášť skúsených svedkov prepojenosti Európy ako politického faktu. Preto intenzívnejšie pociťujeme svoju spoluzodpovednosť za európske dianie a preto si tiež silnejšie uvedomujeme, akou veľkou historickou šancou pre Európu ako celok i pre nás v nej je idea európskej integrácie.

Myslím, že prvú otázku, na ktorú som si predsavzal odpovedať, a to prečo sa chce Česká republika stať členom Európskej únie, som týmto vysvetlením zodpovedal. Áno, dokážeme sa zrieknuť a radi sa zriekneme kúska svojej štátnej suverenity v prospech spoločne spravovanej suverenity Európskej únie, pretože vieme, že sa nám to – ostatne ako všetkým Európanom – mnohonásobne oplatí. Časť sveta, v ktorej je nám dané žiť, má nádej, že sa z ringu večne znesvätených vladárov, mocností, národov, spoločenských tried či náboženských doktrín súperiacich o teritóriá vplyvu či nadvlády postupne premení na fórum vecného dialógu a intenzívnej spolupráce všetkých obyvateľov, ako aj na priestor, o ktorý sa budeme spoločne deliť a ktorý budeme spoločne spravovať a kultivovať ako priestor spolunažívania a solidarity.

Domnievam sa, že úvaha o prepojenosti Európy dala do značnej miery odpoveď aj na druhú otázku, prečo by sa mala Európska únia postupne rozširovať. Európa bola rozdelená umelo a násilne a už len preto sa muselo toto jej rozdelenie skôr či neskôr zrútiť. Dejiny nám tým hodili rukavicu, ktorú môžeme, ale aj nemusíme zodvihnúť. Ak ju nezodvihneme, môžeme veľkú šancu vybudovať kontinent, ktorý slobodne a v mieri spolupracuje, premrhať. Veriť, že pokoj, mier a prosperita môžu natrvalo prekvitať len v jednej časti Európy bez ohľadu na to, čo sa deje v tej druhej, môže len blázon, ktorý sa nepoučil z tisícročných európskych dejín.

Éra studenej vojny, keď nanútená súdržnosť sovietskeho bloku živila aj súdržnosť Západu, sa definitívne skončila. Všetci si musíme uvedomiť, že svet je dnes radikálne iný, než bol ešte pred piatimi rokmi. Vízia Európy ako stabilizačného bodu dnešného sveta, ktorý nevyváža do sveta vojny, ale naopak vyžaruje ideu mierovej spolupráce, sa nemôže premeniť na skutočnosť, ak sa nebude premieňať ani Európa ako celok. Hodenú rukavicu treba jednoducho zodvihnúť. Dianie v bývalej Juhoslávii by malo byť vážnym mementom pre všetkých tých, ktorí si myslia, že v Európe možno bez následkov ignorovať to, čo sa deje u susedov. Nepokoj, chaos a násilie majú nákazlivú a expanzívnu povahu. My Stredoeurópania sme sa o tom nespočetne veľakrát presvedčili na vlastnej koži. Je, myslím, našou povinnosťou znova a znova na túto skúsenosť upozorňovať všetkých tých, ktorí mali to šťastie, že ju nemuseli toľkokrát podstupovať.

Západná Európa zrela na dnešný stupeň integrácie takmer 50 rokov. Je zrejmé, že nových členov, najmä tých, ktorí sa zbavujú všetkých následkov komunistickej vlády, nemôže Európska únia prijať zo dňa na deň, ak nechce vážne ohroziť krehké pradiivo, z ktorého je utkaná. Napriek tomu je perspektíva jej rozširovania a rozširovania jej vplyvu i ducha v jej bytostnom záujme, ako aj v bytostnom záujme Európy ako celku. Tento vývoj jednoducho nemá zmysluplnú alternatívu. Všetko ostatné by totiž bolo návratom do čias, keď európsky poriadok nebol dielom konsenzu, ale násilia. A zlí démoni číhajú. Vzduchoprázdno, rozklad hodnôt, strach zo slobody, utrpenie a bieda, chaos. Práve v takom prostredí sa im darí najlepšie. Myslím si, že nesmú dostať žiadnu šancu.

Ak totiž budúci európsky poriadok nevzide z rozširujúcej sa Európskej únie založenej na najlepších európskych hodnotách a ochotnej ich hájiť a vyžarovať, môže sa stať, že ho začnú nastolovať najrôznejší pomätenci, fanatici, populisti a demagógovia čakajúci na svoju chvíľu a rozhodnutie rozvíjať naopak tie najhoršie európske tradície, ktorých je, žiaľ, tiež nemálo.

Pani poslankyne a páni poslanci, dovoľte mi teraz venovať sa tretej otázke, ktorú som si položil. Teda otázke týkajúcej sa úloh, pred ktoré stavia Európsku úniu podľa môjho názoru dnešná doba. Je ich zaiste mnoho a všetky sú náročné. Jedna z nich sa mi však javí obzvlášť dôležitá a rád by som sa tu o nej zmienil.

Priznám sa, že keď som si preštudoval Maastrichtskú zmluvu a ostatné dokumenty, na ktorých je založená Európska únia, mal som z tohto čítania trochu dvojznačný dojem. Na jednej strane ide o nepochybne úctyhodné dielo. Človeku sa ani nechce veriť, že sa podarilo dať tak zložito a rozmanito členitému právnemu a hospodárskemu zoskupeniu toľkých rôznych európskych krajín spoločný rámec, vytvoriť spoločné pravidlá hry, vypracovať všetky legislatívne, administratívne a inštitucionálne mechanizmy, ktoré umožňujú alebo budú umožňovať plynulé fungovanie tohto veľkého telesa, a že sa v politicky tak farebnom prostredí podarilo dosiahnuť zhodu v tak obrovskom množstve konkrétnych vecí a zosúladiť veľmi odlišné záujmy spôsobom, ktorý bude napokon na prospech všetkým. Je to, opakujem, nanajvýš obdivuhodné dielo ľudského ducha a jeho racionálneho umu.

K tomuto obdivu, ba takmer nadšeniu sa však nezadržateľne a tak trochu rušivo pridal aj iný, menej radostný pocit. Mal som dojem, že môžem nahliadnuť do útroby absolútne dokonalého a nesmierne dômyselného moderného stroja, ktorého štúdium musí byť veľkým potešením pre každého obdivovateľa technických vynálezov, ale že mi pritom ako ľudskej bytosti, ktorej vzťah k svetu predsa len nie je úplne vyčerpaný obdivom k fungujúcim strojom, niečo povážlivo

chýba. Možno by sa to dalo nazvať trochu zjednodušene duchovným, mravným či citovým rozmerom. Oslovený bol jednoducho môj rozum, ale nie srdce.

Netvrdím, samozrejme, že pozitívny zážitok z Európskej únie možno hľadať iba pri štúdiu jej dokumentov a noriem. To je len formálny rámec, ktorý vymedzuje určité životné podmienky, o ktoré ide v prvom rade. A výhodnosť týchto podmienok nepochybne mnohonásobne prevyšuje všetko, čo môžu človeku ponúknuť suchopárne úradné texty. I tak sa však nemôžem zbaviť dojmu, že ten pocit, akoby som bol konfrontovaný iba s dokonalým strojom, je niečím podstatným, že predsa len o niečom vypovedá, niečo naznačuje či k niečomu povoláva.

Rôzne veľké ríše či zložitejšie štruktúrované nadnárodné celky alebo spoločenstvá štátov, ktoré poznáme z dejín a ktoré ľudstvu svojho času priniesli niečo dobré, sa nevyznačovali iba tým alebo onakým spôsobom spravovania či organizácie. Vždy boli nesené nejakým duchom, ideou, étosom, ba nebojím sa povedať aj charizmou, z ktorých nakoniec ich štruktúra vyrastala. Nato, aby takéto útvary fungovali a boli životaschopné, museli ľuďom vždy ponúkať – a aj im ponúkali – nejaký kľúč k tomu, ako sa s nimi citovo identifikovať. Nejaký ideál, ktorý ich mohol vnútorne oslovovať či nadchýnať, nejaký súbor všeobecne zrozumiteľných hodnôt, ktoré mohli všetci spoločne naplno vyznávať a ktoré stáli ľuďom dokonca aj za to, aby danému útvaru, ktorý ich stelesňoval, dokázali i všeličo obetovať, v krajnom prípade aj vlastný život.

Európska únia je založená na rozsiahlom súbore civilizačných hodnôt, ktorých korene sú nepochybne v antike a v kresťanstve a ktoré sa po dve tisícročia vyvíjali až do podoby, ktorú dnes vnímame ako základy modernej demokracie, právneho štátu a občianskej spoločnosti. Súbor týchto hodnôt má svoj jasný mravný základ a svoje zreteľné metafyzické zakotvenie, a to bez ohľadu na to, nakoľko si ich moderný človek pripúšťa či naopak nepripúšťa. Nemožno teda povedať, že by Európska únia nemala svojho ducha, z ktorého

vychádzajú všetky konkrétne princípy, na ktorých je založená. Zdá sa len, že tohto ducha je akosi málo vidieť. Akoby sa až príliš skrýval za horami všetkých tých systémových, technických, administratívnych, hospodárskych, menových a iných opatrení, do ktorých sa premieta. A tak môžu napokon mnohí ľudia nadobudnúť dosť pochopiteľný dojem, že Európska únia, ak to tak trochu z vulgarizujem, spočíva len v nekonečnom dohadovaní sa o tom, koľko mrkvy môže niekto odniekiaľ nikam vyviezť, kto toto množstvo určuje, kto ho kontroluje a kto prípadne potrestá hriešnika, ktorý dané predpisy poruší.

Preto sa nazdávam, že azda najdôležitejšou úlohou, pred ktorou dnes stojí Európska únia, je nová a skutočne jasná reflexia o tom, čo by sme mohli nazvať európskou identitou, nová a skutočne jasná formulácia európskej zodpovednosti, posilnený záujem o samotný zmysel európskej integrácie a o všetky jej širšie súvislosti v súčasnom svete, ako aj nové utváranie jej étosu, alebo ak chcete, jej charizmy.

Čítanie Maastrichtskej zmluvy i napriek tomu, o ako historicky významný dokument ide, Európskej únii len ťažko prinesie skutočne zapálených priaznivcov, respektíve vlastencov ako ľudí, ktorí budú tento zložitý organizmus naozaj považovať za svoju vlasť alebo svoj domov či súčasť svojho domova. Ak má toto veľké administratívne dielo, ktoré by malo očividne uľahčiť život všetkým Európanom, skutočne vydržať a obstáť v najrôznejších skúškach času, potom musí byť oveľa viditeľnejšie stmelené ešte niečím iným než len štruktúrou predpisov a noriem. Musí dávať oveľa jasnejšie než doteraz najavo, že je tiež stelesnením určitého vzťahu k svetu, ľudskému životu a vôbec svetovému poriadku. Musí sa oveľa jasnejšie než doteraz dotýkať miliónov európskych duší svojou ideou, svojím historickým poslaním a rozmachom, ako aj zreteľnou formuláciou hodnôt, na ktorých je založená a ktoré chce hájiť a kultivovať. Musí sa tiež starať o všetky svoje znaky a symboly ako viditeľných nositeľov svojho významu.

Každému by jednoducho malo byť jasné, že tu nejde o nejaký zlepenec štátov, ktorý vznikol z čisto účelových a naskrz praktických

dôvodov, ale o dielo, ktoré originálnym spôsobom napĺňa túžby mnohých generácií osvietených Európanov, ktorí vedeli, že európsky univerzalizmus je alebo môže byť – ak to premietneme do politickej reality – rámcom zodpovednejšej ľudskej existencie na našom kontinente. No nielen to. Vedeli tiež, že je to aj cesta k skutočne partnerskému začleneniu nášho kontinentu do multikultúrneho prostredia súdobej globálnej civilizácie.

Nemám, pochopiteľne, v úmysle Európskej únii radiť, čo má robiť. Môžem len povedať, čo by som ako Európan uvítal ja, aby urobila.

Uvítal by som napríklad, keby Európska únia prijala svoju vlastnú chartu, ktorá by jasne definovala idey, na ktorých je založená, zmysel, ktorý má, a hodnoty, ktoré chce stelesňovať. Je jasné, že základom takejto charty by nemohlo byť nič iné než určitý mravný kódex európskeho občana. Všetky mnohostostranové zmluvy, na ktorých je dnes Európska únia založená, by tak zastrešoval nejaký veľmi stručný, krištáľovo čistý a všetkým zrozumiteľný politický dokument, z ktorého by bolo komukoľvek na prvý pohľad jasné, čím Európska únia vlastne je. A keby bolo zároveň ešte jasnejšie, ktoré konkrétne osobnosti reprezentujú tento útvar a stelesňujú a zaručujú jeho hodnoty, určite by to bolo tiež na jeho prospech. Ak obyvatelia Európy pochopia, že tu nejde o nejaké anonymné byrokratické monštrum, ktoré ich chce obmedzovať či im dokonca upierať ich svojbytnosť, ale iba o nový typ ľudskej obce, ktorý ich slobodu naopak významne rozširuje, potom sa Európska únia nemusí báť o svoju budúcnosť.

Zaiste chápete, že mi v tejto chvíli nejde ani tak o ten či onen konkrétny námet, ale o niečo hlbšie. A totiž o to, ako zvýrazniť dušu Európskej únie a ako ju sprístupniť všetkým. Zdá sa mi, že ide o natoľko historicky významný projekt, že by bolo neodpustiteľnou vinou dnešnej generácie, keby mal chradnúť a napokon sklamať do neho vkladané nádeje len preto, že by v sporoch týkajúcich sa technických detailov svojej existencie utopil jej samotný zmysel.

Dámy a páni, prišiel som z krajiny, ktorá sa s nepatrnou prestávkou takmer šesťdesiat rokov nemohla tešiť zo slobody a demokracie. Azda mi veríte, že je to práve táto historická skúsenosť, ktorá mi umožňuje hlboko prežívať prevratný význam dnešnej európskej integrácie. A azda mi veríte, že je to práve hĺbka tohto prežívania, ktorá ma núti dbať o dobrý osud tejto integrácie a uvažovať o tom, ako ho posilniť a urobiť ho nezvratným.

Dovoľte mi, aby som sa vám na záver poďakoval za to, že ste schválili Európsku dohodu o pridružení Českej republiky k Európskej únii už dva týždne po jej podpísaní. Ukázali ste tým, že vám osud mojej krajiny nie je ľahostajný.

Ďakujem vám za pozornosť.

Čo si po prečítaní týchto slov Václava Havla myslíte o budovaní „európskej identity“? Čo sú podľa vás hlavné európske výzvy súčasnosti a ako ich môžeme spoločne vyriešiť?

Poznačte si svoje postrehy a použite ich v rozhovore s niekým na túto tému.

Lavička Václava Havla Photo © Európsky parlament

Webová stránka Domu Jeana Monneta

Podcast

*Dom Jeana Monneta 7 chemin du Vieux
Pressoir, Houjarray 78490 Bazoches sur Guyonne Francúzsko*

Referenčné číslo: L024253

Európsky parlament